

ה ואברָהם בְּנִימָאת שָׁנָה בְּהוֹלֵד לוֹ אֵת יִצְחָק בְּנוֹ:
ואברָהם בְּנִימָאת שָׁנָה בְּהוֹלֵד לוֹ אֵת יִצְחָק בְּנוֹ:

ואברָהם בַּר מֵאָה שָׁנִין כַּד אֲתִילִיד לִיה יֵת יִצְחָק בְּרִיה:

ו וּתְאֹמַר שָׂרָה צָחֵק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים כָּל־הַשְּׁמַע יִצְחָק־לִי:
וּתְאֹמַר שָׂרָה צָחֵק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים כָּל־הַשְּׁמַע יִצְחָק־לִי:
וּתְאֹמַר שָׂרָה חֲדוּא עֶבֶד לִי יִי כָּל דְּשָׁמַע יַחֲדֵי לִי:

ז וּתְאֹמַר מִי מִלַּל לְאַבְרָהָם הִינִיקָה בָנִים שָׂרָה כִּי־יִלְדֵתִי בֵּן לְזַקְנָיו:
וּתְאֹמַר מִי מִלַּל לְאַבְרָהָם הִינִיקָה בָנִים שָׂרָה כִּי־יִלְדֵתִי בֵּן לְזַקְנָיו:

וּתְאֹמַר מֵאֵן מְהִימָן דְּאֹמַר לְאַבְרָהָם וְקַיִים דְּתוֹנִיק בְּנִין שָׂרָה אַרִי יְלִידֵית בַּר לְסִיבְתוּהִי:

ח וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיִּנְמַל וַיַּעַשׂ אַבְרָהָם מִשְׁתָּה גְדוֹל בְּיוֹם הַגְּמַל אֶת־יִצְחָק:
וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיִּנְמַל וַיַּעַשׂ אַבְרָהָם מִשְׁתָּה גְדוֹל בְּיוֹם הַגְּמַל אֶת־יִצְחָק:
וּרְבָא רַבִּיא וְאֲתַחְסִיל וְעֶבֶד אַבְרָהָם מִשְׁתֵּיא רַבָּא בְּיוֹמָא דְּאֲתַחְסִיל יֵת יִצְחָק:

ט וּתְרָא שָׂרָה אֶת־בְּנֵי־הַגֵּר הַמְצַרִּית אֲשֶׁר־יִלְדָה לְאַבְרָהָם מִצְחָק:
וּתְרָא שָׂרָה אֶת־בְּנֵי־הַגֵּר הַמְצַרִּית אֲשֶׁר־יִלְדָה לְאַבְרָהָם מִצְחָק:
וַחֲזַת שָׂרָה יֵת בַּר הָגֵר מְצַרִּיתָא דִּילִידַת לְאַבְרָהָם מְחִיךְ:

י וּתְאֹמַר לְאַבְרָהָם גְּרַשׁ הָאֵמָה הַזֹּאת וְאֶת־בְּנָהּ כִּי לֹא יִירָשׁ בְּנֵי־הָאֵמָה הַזֹּאת עִם־בְּנֵי
עַם־יִצְחָק:

וּתְאֹמַר לְאַבְרָהָם גְּרַשׁ הָאֵמָה הַזֹּאת וְאֶת־בְּנָהּ כִּי לֹא יִירָשׁ בְּנֵי־הָאֵמָה הַזֹּאת עִם־בְּנֵי עַם־יִצְחָק:
וּתְאֹמַר לְאַבְרָהָם תְּרַךְ אֲמַתָּא הָדָא וְיֵת בְּרִיה אַרִי לֹא יֵרֵת בַּר אֲמַתָּא הָדָא עִם בְּרִי עַם יִצְחָק:

רש"י

(ו) יִצְחָק־לִי, יִשְׁמַח עָלַי. וּמְדַרְשׁ אַגְדָּה: הַרְבֵּה עֲקָרוֹת נִפְקְדוּ עִמָּה, הַרְבֵּה חוֹלִים נִתְרַפְּאוּ בּוֹ בְּיוֹם, הַרְבֵּה תְּפִלוֹת נִעֲנוּ עִמָּה וְרַב שָׁחַק הָיָה בְּעוֹלָם:

(ז) מִי מִלַּל לְאַבְרָהָם, לְשׁוֹן שְׂבַח וְחִשְׁבּוֹת, כְּמוֹ: "מִי פָעַל וְעָשָׂה", "מִי בָרָא אֱלֹהִים", רְאוּ מַה הוּא וּמִי הוּא (וְכַמָּה הוּא גְדוֹל), שׁוֹמֵר הַבְּטָחוֹ, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִבְּטִיחַ וְעוֹשֶׂה. מִלַּל, שָׁנָה הַכְּתוּב וְלֹא אָמַר דְּבַר, גִּימְטְרִיָּה שְׁלוֹ ק', כְּלוּמַר: לְסוּף מֵאָה לְאַבְרָהָם. הִינִיקָה בָנִים שָׂרָה, וּמַהוּ בָנִים לְשׁוֹן רַבִּים, בְּיוֹם הַמְּשִׁתָּה הִבִּיאוּ הַשְּׂרוֹת בְּנִיחָן וְהִנִּיקָה אוֹתָם, שְׁהִיוּ אוֹמְרוֹת: 'לֹא יִלְדָה שָׂרָה, אֲלֵא אֲסוּפֵי הִבִּיאוּ מִן הַשּׁוּק':

(ח) וַיִּנְמַל, לְסוּף כ"ד חֲדָשׁ. מִשְׁתָּה גְדוֹל, שְׁהִיוּ שָׁם גְּדוּלֵי הַדּוֹר, שָׁם וְעֶבֶר וְאַבְיִמְלֶךְ:

(ט) מִצְחָק, לְשׁוֹן עֲבוּדַת אֱלִילִים, כְּמוֹ שְׁנֹאמַר: "וַיִּקְמוּ לְצַחֵק". דְּבַר אַחַר: לְשׁוֹן גְּלוּי עֲרִיּוֹת, כְּמָה דְּתִימָא: "לְצַחֵק בִּי". דְּבַר אַחַר: לְשׁוֹן רְצִיחָה, כְּמָה דְּתִימָא: "יִקְוִמוּ נָא הַנְּעָרִים וַיִּשְׁחָקוּ לְפָנֵינוּ וְגו'":

(י) עִם־בְּנֵי וְגו', מִתְּשׁוּבַת שָׂרָה: "כִּי לֹא יִירָשׁ בְּנֵי־הָאֵמָה הַזֹּאת עִם־בְּנֵינוּ", אֲתָה לְמַד שְׁהִיָּה מְרִיב עִם יִצְחָק עַל הִירְשָׁה, וְאוֹמַר: 'אֲנִי כְּכוּר וְנוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם, וַיּוֹצֵאִים בְּשָׂדֶה וְנוֹטֵל קִשְׁתּוֹ וַיּוֹרֶה בּוֹ חֲצִים, כְּמָה דְּתִימָא: "כְּמַתְּלֵהֲלָה הַיּוֹרֶה זְקִים וְגו', וְאָמַר הֲלֹא מִשְׁחַק אָנִי". עִם־בְּנֵי עַם־יִצְחָק, מְכִינֵן שְׁהוּא בְּנֵי, אֲפֵלוּ אֵינוּ הִגּוֹן כִּי־צַחֵק אוֹ הִגּוֹן כִּי־צַחֵק אֲפֵלוּ אֵינוּ

יא וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו:
וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו:
ובאיש פתגמא לחדא בעיני אברהם על עיסק בריה:

יב ויאמר אלהים אל-אברהם אל-ירע בעיניך על-הנער ועל-אמתך כל אשר תאמר אליך
שרה שמע בקלה כי ביצחק יקרא לך זרע:
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-אַבְרָהָם אֶל-יִרְעֵךָ עַל-הַנַּעַר וְעַל-אַמְתְּךָ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שְׁמַע
בְּקֹלָהּ כִּי בְיִצְחָק יִקְרָא לָךְ זֶרַע:
וַאֲמַר יי לַאֲבְרָהָם לֹא יבֹאֵשׁ בְּעֵינֶיךָ עַל עוֹלִימָא וְעַל אַמְתְּךָ כֹּל דִּי תִימַר לָךְ שָׂרָה קַבֵּל מִנָּה אַרִי בְיִצְחָק
תְּקַרְוֵן לָךְ בְּנִין:

יג וגם את-בן-האמה לגוי אשימנו כי זרעך הוא:
וגם את-בן-האמה לגוי אשימנו כי זרעך הוא:
ואף ית בר אמתא לעם אשונייה ארי ברך הוא:

יד וישכם אברהם | בכרך ויקח-לחם וחמת מים ויתן אל-הגר שם על-שכמה ואת-הילד
וישלחה ותלך במדבר באר שבע:
וַיִּשְׁכֶּם אַבְרָהָם | בְּכָרֶךְ וַיִּקַּח-לֶחֶם וְחַמַּת מַיִם וַיִּתֵּן אֶל-הַגֵּר שֵׁם עַל-שִׁכְמָה וְאֶת-הַיֶּלֶד
וַיִּשְׁלַחַהּ וַתֵּלֶךְ בְּמִדְבָּר בְּאֵר שָׁבַע:
וַאֲקִדִים אַבְרָהָם בְּצַפְרָא וּנְסִיב לַחְמָא וְרַקְבָא דְמִיָּא וַיִּהְיֶה לְהַגֵּר שׁוּי עַל כְּתָפָה וַיֵּת רַבֵּיא וְשִׁלְחָה וְאִזְלַת
וַתַּעַת בְּמִדְבָּרָא (נ"י בְּמִדְבָּר) בְּאֵר שָׁבַע:

טו ויכלו המים מן-החמת ותשלך את-הילד תחת אחד השיחם:
ויכלו המים מן-החמת ותשלך את-הילד תחת אחד השיחם:
ושלימו מיא מן רקבא ורמת ית רביא תחות חד מן אילניא:

רשי

בני, אין זה פדאי לירש עמו, קל וחמר "עם-בני עם-יצחק", ששתייהן בו:

(יא) על אודת בנו, על ששמע שייצא לתרבות רעה. ופשוטו: על שאומרת לו לשלחו:

(יב) שמע בקלה, בקול רוח הקודש שבה. למדנו, שהיה אברהם טפל לשרה בנביאות:

(יד) לחם וחמת מים, ולא פסך וזקב, לפי שהיה שונאו על שייצא לתרבות רעה. ואת-הילד, אף הילד שם על שכמה, שהכניסה בו שרה עין רעה, ואחזתו חמה ולא יכול לילך ברגליו (בראשית רבה). ותלך ותמע, חזרה לגלולי בית אביה:

(טו) ויכלו המים, לפי שדרך חולים לשותות הרבה:

טז ותִּלְךָ ותֵּשֶׁב לָהּ מִנְּגַד הַרְחֵק כַּמִּטְחָנִי קֹשֶׁת כִּי אָמְרָה אֶל־אֲרָאָה בְּמוֹת תִּלְדָּה וּתֵשֶׁב מִנְּגַד ותֵּשֶׁא אֶת־קִלְעָהּ וּתְבַכֶּה:

ותִּלְךָ ותֵּשֶׁב לָהּ מִנְּגַד הַרְחֵק כַּמִּטְחָנִי קֹשֶׁת כִּי אָמְרָה אֶל־אֲרָאָה בְּמוֹת תִּלְדָּה וּתֵשֶׁב מִנְּגַד ותֵּשֶׁא אֶת־קִלְעָהּ וּתְבַכֶּה:

ואֲזַלְתָּ וּיְתִיבְתָּ לָהּ מִקְּבֵל אֲרַחֵיקָתָּ (נ"י אֲרַחֵיק) כַּמִּיגַד קִשְׁתָּא אַרְי אָמְרַת לָא אַחְזִי בְּמוֹתָא דְרַבְכָּא וּיְתִיבְתָּ מִקְּבֵל וְאַרְימַת יַת קַלְהּ וּבְכַת:

יז וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־קוֹל הַנְּעֹר וַיִּקְרָא מִלֶּאֱדָם אֱלֹהִים | אֶל־הֶגְר מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר לָהּ מַה־לָּךְ הֶגְר אֶל־תִּירָאִי כִּי־שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל־קוֹל הַנְּעֹר בְּאֲשֶׁר הוּא־שֵׁם:

וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־קוֹל הַנְּעֹר וַיִּקְרָא מִלֶּאֱדָם אֱלֹהִים | אֶל־הֶגְר מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר לָהּ מַה־לָּךְ הֶגְר אֶל־תִּירָאִי כִּי־שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל־קוֹל הַנְּעֹר בְּאֲשֶׁר הוּא־שֵׁם:

וַשְּׁמִיעַ קָדָם יי יַת קַלְיָה דְרַבְכָּא וַקְרָא מִלֶּאֱכָא דַּיִי לְהֶגְר מִן שְׁמַיָא וְאָמַר לָהּ מַה לָּךְ הֶגְר לָא תְדַחֲלִי אַרְי שְׁמִיעַ קָדָם יי יַת קַלְיָה דְרַבְכָּא בְּאַתְרָה דְּהוּא תַמָּן:

יח קוּמִי שְׂאֵי אֶת־הַנְּעֹר וְהַחֲנוּקִי אֶת־יָדְךָ בּוֹ כִּי־לִגְוִי גְדוֹל אֲשִׁימְנוּ:

קוּמִי שְׂאֵי אֶת־הַנְּעֹר וְהַחֲנוּקִי אֶת־יָדְךָ בּוֹ כִּי־לִגְוִי גְדוֹל אֲשִׁימְנוּ:

קוּמִי טוּלִי יַת רַבְכָּא וְאַתְקִיפִי יַת יָדְךָ בֵּיהּ אַרְי לְעַם סְגִי אֲשׁוּנְיָה:

יט וַיִּפְקַח אֱלֹהִים אֶת־עֵינֶיהָ וַתֵּרָא בְּאֵר מַיִם וּתִלְךָ וּתְמַלֵּא אֶת־הַחֲמַת מַיִם וּתִשְׁקֶה אֶת־הַנְּעֹר:

וַיִּפְקַח אֱלֹהִים אֶת־עֵינֶיהָ וַתֵּרָא בְּאֵר מַיִם וּתִלְךָ וּתְמַלֵּא אֶת־הַחֲמַת מַיִם וּתִשְׁקֶה אֶת־הַנְּעֹר:

וּגְלָא יי יַת עֵינֶיהָ וַחֲזוּת בִּירָא דְמַיָא וְאֲזַלְתָּ וּמַלְתָּ יַת רַקְבָּא מַיָא וְאַשְׁקִיאתָ יַת רַבְכָּא:

רש"י

(טז) מִנְּגַד, מִרְחוֹק. כַּמִּטְחָנִי קֹשֶׁת, כַּשְׂתֵּי טִיחֹת, וְהוּא לְשׁוֹן יְרִית חֵץ. בַּלְשׁוֹן מִשְׁנָה: 'שְׂהִיטִח בְּאֲשֶׁתוֹ', עַל שֵׁם שְׁהִזְרַע יוֹרָה כְּחֵץ. וְאִם תֹּאמַר: הֲיֵה לּוֹ לְכַתֵּב: 'כַּמִּטְחָנִי קֹשֶׁת', מִשְׁפֵּט הַיָּיִו לִיכְנֵס לְכָאן, כְּמוֹ: 'בְּחִגְוֵי הַסְּלַע', מִגְזֵרֶת: 'וְהִיִּתָּה אֲדַמַּת יְהוּדָה לְמַצְרַיִם לְחֻגָא' וּמִגְזֵרֶת: 'יַחֲגוּ וַיִּנּוּעוּ בְּשִׁכּוֹר', וְכֵן: 'קִצְוֵי אֲרִיז', מִגְזֵרֶת קֶצֶה. וּתֵשֶׁב מִנְּגַד, כִּיּוֹן שְׁקָרַב לְמוֹת הוֹסִיפָה לְהִתְרַחֵק:

(יז) אֶל־קוֹל הַנְּעֹר, מִכָּאן שְׁיָפָה תְּפִלַּת הַחוֹלָה מִתְּפִלַּת אֲחֵרִים עָלֶיהָ, וְהִיא קוֹדֶמַת לְהִתְקַבֵּל. בְּאֲשֶׁר הוּא־שֵׁם, לְפִי מַעֲשִׂים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה עִכְשָׁו הוּא גְדוֹן, וְלֹא לְפִי מַה שֶׁהוּא עֹתִיד לַעֲשׂוֹת. לְפִי שֶׁהִיוּ מִלֶּאֱכִי הַשָּׂרָת מְקַטְרְגִים וְאוֹמְרִים: 'רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, מִי שְׁעֵתִיד יִזְרְעוּ לְהַמִּית בְּנֵיךָ בְּצֻמָּא, אִתָּהּ מַעֲלָה לּוֹ בְּאֵר, וְהוּא מְשִׁיבֵם: 'עִכְשָׁו, מַה הוּא, צְדִיק אוֹ רָשָׁע, אָמְרוּ לוֹ: 'צְדִיק'. אָמַר לָהֶם: 'לְפִי מַעֲשִׂי שֶׁל עִכְשָׁו אֲנִי דָנוּ, וְזֶהוּ: 'בְּאֲשֶׁר הוּא־שֵׁם'. וְהִכֵּן הַמִּית אֶת יִשְׂרָאֵל בְּצֻמָּא, כְּשֶׁהִגְלָם נְבוּכַדְנֶאצַּר, שְׁנָאֵמַר: 'מִשָּׂא בְעָרֵב וְגו' לְקִרְאָת צֻמָּא הַתִּיּוֹ מִיָּם וְגו'', כְּשֶׁהִיוּ מוֹלִיכִין אוֹתָם אֲצֵל עַרְבֵיִים, הִיּוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים לְשִׁבְאִים: 'בְּכַקְשָׁה מִכֶּם, הוֹלִיכּוּנוּ אֲצֵל בְּנֵי דוֹדֵינוּ, יִשְׁמַעְעָל, וַיִּרְחַמוּ עָלֵינוּ, שְׁנָאֵמַר: 'אֲרַחֲזוּ דְדָנִים', אֵל תֹּאמַר דְדָנִים', אֵלָא דוֹדִים. וְאֵלּוּ יוֹצְאִים לְקִרְאָתָם וּמְבִיאִין לָהֶם בְּשׂוֹר וְדָג מְלוּחַ וְנֹאדוֹת נְפוּחִים. כְּסָבוּרִים יִשְׂרָאֵל, שְׁמַלְאִים מִיָּם, וּכְשִׁמְכְּנִיסוּ לְתוֹךְ פִּיּוּ וּפּוֹתְחוּ, הָרוּחַ נִכְנַסְתָּ בְּגוֹפּוֹ וַיִּמַּת:

כ וַיְהִי אֱלֹהִים אֶת־הַנֶּעַר וַיַּגְדֵּל וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבַּר וַיְהִי רֹבֵה קִשְׁתָּ:
 וַיְהִי אֱלֹהִים אֶת־הַנֶּעַר וַיַּגְדֵּל וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבַּר וַיְהִי רֹבֵה קִשְׁתָּ:
 וַהֲוֶה מִימְרָא דַּיֵּי בְּסַעְדִּיהּ דְּרַבָּא וּרְבָא וַיִּתְּב בְּמִדְבְּרָא וַהֲוֶה רַבֵּי קִשְׁתָּא:
 כא וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבַר פָּאֲרָן וַתִּקַּח־לּוֹ אִמּוֹ אִשָּׁה מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:
 וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבַר פָּאֲרָן וַתִּקַּח־לּוֹ אִמּוֹ אִשָּׁה מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:
 וַיִּתְּב בְּמִדְבְּרָא דְּפָאֲרָן וַנְּסִיבֵת לִיהּ אִמִּיהּ אֶתְתָּא מֵאֶרְעָא דְּמִצְרָיִם: פ **ששי**

רש"י

(כ) רֹבֵה קִשְׁתָּ, יורה חצים בקשת. קִשְׁתָּ, על שם האמנות, כמו: חמר, גמל, ציד, לפיכך הש"יין מדגשת, הנה יושב במדבר ומלסטם את העוברים, הוא שנאמר: "ידו בכל וגו'":
 (כא) מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם, ממקום גדוליה, שנאמר: "ולמה שפחה מצרית וגו'", הינו דאמרי אנשי: 'זרק חוטרא לאורא, אעקריה קאי':